

การพัฒนาเจตจำนงเด็กปฐมวัยผ่านการเล่นลูสพาร์ตส์

Developing the Will of Young Children through Loose Parts Play

ศศิลักษณ์ ขยันกิจ ญฐิณี เจียรกุล ปันฐุชนธ์ จารุชัยนิวัฒน์ และอุไรวาส อารงอรธ

สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Sasilak Khayankij, Nathinee Jiarakul, Panutsorn Jaruchainiwat and Uraivas Tamrongath

Department of Early Childhood Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University

บทคัดย่อ

ปฐมวัยเป็นช่วงเวลาสำคัญในการบ่มเพาะและเสริมสร้างคุณลักษณะที่จำเป็นให้แก่เด็ก โดยเฉพาะความเพียรซึ่งเป็นความมุ่งมั่นทำในสิ่งที่ตั้งใจจนสำเร็จโดยไม่ล้มเลิกไปโดยง่าย เจตจำนง คือ ความตั้งใจ ความพยายามบากบั่นจนเกิดเป็นความรักในสิ่งที่ทำอันเป็นบ่อเกิดของความเพียร ทุกการกระทำของเด็กไม่ว่าจะเป็นการกระทำที่รู้ตัวหรือไม่รู้ตัว ล้วนเกิดขึ้นจากเจตจำนง ดังนั้น ผู้ใหญ่รอบข้าง คือ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเจตจำนงของเด็กให้ไปสู่ทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม และดีงาม เนื่องจากเด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมรอบตัว การจัดสภาพแวดล้อมที่พร้อมด้วยลูสพาร์ตส์ ซึ่งเป็นสื่อปลายเปิดที่หาได้ง่ายในชีวิตประจำวัน ได้แก่ วัสดุธรรมชาติ วัสดุที่ทำจากไม้ พลาสติก โลหะ เซรามิก/แก้ว ผ้า/ริบบิ้น และบรรจุภัณฑ์ การเปิดพื้นที่และให้เวลาแก่เด็กได้เล่นอิสระภายใต้การดูแลและการสังเกตของผู้ใหญ่ การเป็นเพื่อนร่วมเล่นกับเด็ก โดยให้เด็กเป็นผู้นำในการเล่น การใช้คำถามปลายเปิดกระตุ้นความคิด จินตนาการ และภาษา รวมถึงการจัดเตรียมลูสพาร์ตส์กลางแจ้งที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งช่วยส่งเสริมพฤติกรรมกล้าเสี่ยงแก่เด็กนำไปสู่ความมั่นใจในตนเอง การกำกับตนเอง ความสามารถในการแก้ปัญหา การตัดสินใจ รวมทั้งการมีเจตจำนงที่แข็งแกร่งซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญต่อการเติบโตและเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: เจตจำนง เด็กปฐมวัย การเล่นลูสพาร์ตส์

Abstract

Early childhood is the critical period for cultivating and enhancing important characteristics in young children, especially perseverance - the ability to pursue goals over time despite the difficulty. Perseverance can be nourished by the will, which is the passion that comes from determination and striving to achieve goals. Conscious and unconscious, children's actions are driven by the will. Therefore, adults play an important role in developing the will of young children in the right, appropriate, and their good direction. Children learn from experience and environment. Adults can establish a rich environment with loose parts that are open-ended materials in everyday use, such as nature-based materials, wooden-based materials, plastic, metal, ceramic/glass, fabric/ribbon, and packaging. Provide space and time for children to participate in free play under adult supervision, observation, and engagement. Allow children to lead in play while adults act as a co-players and use open-ended questions to motivate ideas, imagination, and languages. Furthermore, prepare big-sized outdoor loose parts that can enhance risk-taking behavior in young children and lead to self-confidence and self-control, including the ability

to solve problems and make decisions. The strong will that is cultivated in the early years is an essential characteristic for young children to live and learn in the 21st century.

Keywords: the will, young children, loose parts play

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ในประเทศไทยและทั่วโลก ส่งผลต่อพัฒนาการของเด็กปฐมวัย จากข้อมูลพบว่า เด็กอายุ 5 ปี ที่ไม่ได้ไปโรงเรียนเนื่องจากอยู่ในพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดรุนแรง มีความพร้อมทางการเรียนรู้ ได้แก่ ภาษา คณิตศาสตร์ และสติปัญญา ต่ำกว่ากลุ่มที่สามารถไปโรงเรียนได้ตามปกติ (Office of the National economic and Social Development Council, 2019) นอกจากนี้ยังส่งผลต่อลักษณะการเล่นของเด็ก โดยเด็กมีการเล่นในลักษณะเล่นคนเดียวและเล่นแบบคู่ขนานมากขึ้น เมื่อพิจารณาลักษณะการเล่น พบว่า เด็กวัย 3-5 ปี เล่นในมิติเชิงสังคมน้อยกว่าเชิงสติปัญญาและเชิงร่างกาย โดยการเล่นแบบร่วมมือพบน้อยที่สุด ปัญหาที่ผู้ปกครองพบในการส่งเสริมการเล่นกับลูก ได้แก่ ไม่มีเวลาเล่นกับลูก รองลงมาคือ เด็กติดหน้าจอหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และขาดพื้นที่ในการเล่นตามลำดับ (Nakchuen & Khayankij, 2021)

ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเล่นให้แก่ลูก เนื่องจากมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคมและนโยบายจัดการเรียนการสอนแบบทางไกลตามความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ผู้ปกครองจึงกลายเป็นเพื่อนร่วมเล่นของลูก ผลการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2562 พบว่า เด็กปฐมวัยมีโอกาสได้เล่นร่วมกับผู้ปกครองคิดเป็นร้อยละ 90 อย่างไรก็ตาม แนวโน้มที่เด็กใช้เวลาหน้าจอกลับเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงส่งผลต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กที่ลดลง (Topothai et al. 2022)

ซึ่งปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและเด็กมีผลต่อความสุขและความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กในวัยนี้

ปัจจุบัน เด็กวัย 5 ปี และ 7 ปี ประมาณร้อยละ 20 ใช้เวลาหนึ่งชั่วโมงต่อวันในการดูโทรทัศน์ มือถือ หรือแท็บเล็ต ในขณะที่เด็กประมาณร้อยละ 40 ใช้เวลาอยู่นั่งจอนานกว่าหนึ่งชั่วโมงต่อวัน (Khayankij & Chinsangthip, 2022) การใช้เวลาอยู่นั่งจอหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์มากเกินไปส่งผลต่อสุขภาพ สุขภาวะ และพัฒนาการของเด็กปฐมวัย กล่าวคือ เด็กต่ำกว่า 5 ปี พบปัญหาน้ำหนักเกิน พัฒนาการด้านกลไกและสติปัญญา และสุขภาวะทางจิตใจและสังคม นอกจากนี้ยังส่งผลต่อปัญหาในวัยต่อมา ได้แก่ ปัญหาทางอารมณ์ ในเด็กหญิง และการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว (family functioning) ทั้งในเด็กหญิงและเด็กชาย (Joshi & Hinkley, 2021) เด็กที่ใช้เวลาหน้าจอานจะขาดกิจกรรมทางร่างกาย ขาดความกระตือรือร้น ความสนใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว นำไปสู่การขาดพลังหรือความมุ่งมั่นตั้งใจในการกระทำสิ่งต่าง ๆ

งานวิจัยเรื่อง การสำรวจปัจจัยในการเสริมสร้างความสุขและความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัยในประเทศไทย แสดงให้เห็นว่า ความสุขและความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กปฐมวัยมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขและความเข้มแข็งทางจิตใจของเด็กวัย 5 ปี และ 7 ปี ได้แก่ ทักษะคิดของมารดาในการอบรมเลี้ยงดูลูก คุณภาพของสถานศึกษาและการให้การสนับสนุนแก่เด็กและครอบครัว การสนับสนุนจากคู่อุปการ เวลาในการทำกิจกรรมหรือเล่น การใช้ ICT ร่วมกับลูก และการมีส่วนร่วมในการศึกษาของลูก (Khayankij & Chinsangthip, 2022)

ปฐมวัยเป็นช่วงเวลาสำคัญของการพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยเฉพาะทักษะการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม (social and emotional learning skills, SEL) ได้แก่ การตระหนักรู้ในตนเอง การจัดการตนเอง การตระหนักรู้ทางสังคม ทักษะสัมพันธ์ภาพ และความรับผิดชอบต่อ

การตัดสินใจ หรือในมุมมองทางจิตวิทยาเรียกว่า คุณลักษณะที่เป็นจุดแข็ง (character strengths) เด็กปฐมวัยเรียนรู้ผ่านการลงมือกระทำ ซึ่งมีใช้เพียงการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จ แต่ต้องเป็นการกระทำในสิ่งที่สนใจ ด้วยความรัก ความเพียรพยายาม และความอดทน คุณลักษณะนี้เรียกว่า grit หรือความเพียร ประกอบด้วย ความรักในสิ่งที่ทำ (passionate) และความพยายามอดทน (persevering effort) ต่อเป้าหมายระยะยาวที่ตั้งไว้ นั่นคือ มีแรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) ที่จะทำในสิ่งที่รักให้สำเร็จตามเป้าหมายแม้ต้องใช้เวลายาวนานก็ตาม มิใช่เป็นเพียงการทำงานหนักเท่านั้น (Khan, 2020)

เจตจำนง (will) นำไปสู่ความเพียร นั่นคือการได้ลงมือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งซ้ำ ๆ จนเกิดเป็นความรัก ในสิ่งที่ทำเป็นบ่อเกิดของความเพียร การที่เด็กได้ทำในสิ่งที่ตนรักได้ฝึกฝน ลงมือกระทำซ้ำ ๆ อย่างมีเป้าหมายโดยรู้ว่าสิ่งนั้นทำไปเพื่ออะไรจะนำไปสู่ความรักในสิ่งที่ทำ การที่เด็กได้รับการพัฒนาเจตจำนงในช่วงปฐมวัย เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นหรือวัยผู้ใหญ่ย่อมพบกับความรักในสิ่งที่ทำและรู้ว่าอะไรคือสิ่งที่ต้องการทำในอนาคต หากปราศจากการฝึกฝนหรือได้รับโอกาสให้ใช้พลังเจตจำนงผ่านการเล่นในช่วงปฐมวัยและวัยประถม เมื่อเติบโตขึ้นบุคคลนั้นจะไม่สามารถตระหนักรู้ในตนเองได้ว่าอะไรคือความชอบ หรือความรักที่ต้องการกระทำให้สำเร็จในชีวิตนี้ (Khan, 2020)

เจตจำนงในเด็กปฐมวัย

ทุกการกระทำของมนุษย์เกิดจากเจตจำนงทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการกระทำที่รู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม ดังนั้น การพัฒนาเจตจำนงในเด็กวัยนี้ให้ดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง เหมาะสม และดีงาม จึงเปรียบเสมือนการวางรากฐานสำคัญในการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต แนวคิดทฤษฎีของนักการศึกษาที่กล่าวถึงพัฒนาการมนุษย์ซึ่งเชื่อมโยงไปสู่เจตจำนงได้แก่ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget

ซึ่งกล่าวถึงพัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์ที่พัฒนาขึ้นอย่างเป็นลำดับขั้นตอนตามวัย กล่าวคือ ตั้งแต่แรกเกิดถึงสองปี เด็กเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสรับรู้ ช่วงอายุ 2-7 ปี เด็กปฐมวัยพัฒนาความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัวผ่านปฏิสัมพันธ์และสิ่งที่เป็นรูปธรรม เด็กเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างตื่นตัว สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเอง Piaget กล่าวถึง แรงจูงใจภายในว่าเป็นแรงผลักดันที่ขับเคลื่อนพัฒนาการเด็กจากขั้นหนึ่งสู่อีกขั้นหนึ่ง นำไปสู่ความสามารถใหม่ แรงผลักดันภายในนี้เองที่ส่งผลให้เด็กอยากสำรวจ ทดลอง ฝึกฝน และทำซ้ำจนคล่องแคล่ว พร้อมเปลี่ยนไปสู่ขั้นถัดไปได้ อย่างมั่นใจและปลอดภัย โดยสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพมีอิทธิพลต่อการพัฒนาแรงจูงใจภายในของเด็ก เด็กวัยนี้ต้องการสิ่งแวดล้อมที่ตอบสนองต่อความพยายาม และงานที่ท้าทายความสามารถของเด็ก เมื่อเด็กกระทำสิ่งนั้น ๆ สำเร็จ ก็จะเกิดความภาคภูมิใจ ซึ่งนำไปสู่แรงจูงใจภายในที่ขับเคลื่อนความปรารถนาในการลงมือกระทำ (Gottfried, 1983) แรงจูงใจภายในจึงเป็นจุดเริ่มต้นในการลงมือกระทำของเด็ก การได้ลงมือกระทำซ้ำ ๆ อดทน เพียรพยายามกระทำจนสำเร็จจึงเป็นวิถีทางในการพัฒนาเจตจำนงในเด็กวัยนี้

นอกจากนี้ Steiner ผู้ริเริ่มการจัดการศึกษาตามแนววอลดอร์ฟ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเจตจำนงในเด็กวัย 0-7 ปี คือ การเปิดโอกาสให้เด็กลงมือกระทำด้วยความมุ่งมั่นจนสำเร็จ ผ่านการเล่นแบบซึ่งเป็นธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ภายใต้องค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ 3Rs ได้แก่ แบบแผนจังหวะชีวิตที่สม่ำเสมอ (Rhythm) การทำซ้ำ (Repetition) และความรู้สึกรังรอง (Reverence) การที่เด็กปฐมวัยได้รับโอกาสให้ลงมือกระทำสิ่งต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ จะนำไปสู่ความเคยชินหรือนิสัยในการปฏิบัติ ทั้งนี้ สิ่งแวดล้อมที่ดีจะช่วยส่งเสริมให้เด็กลงมือกระทำในสิ่งหรือทิศทางที่ดี ถูกต้อง เหมาะสม และเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่รู้ว่าอะไรดีงาม มีเจตจำนงในทางที่ดีงามเพราะปฏิบัติจนเป็นนิสัยติดตัว (Panosot, 2002)

เจตจำนงของเด็กปฐมวัยอยู่ที่ร่างกายและการลงมือกระทำ การหยิบจับ การใช้งานของมือ การเคลื่อนไหว สมดุล และประสานสัมพันธ์ของมือ ตา แขน ขา ด้วยปฐมวัยเป็นช่วงที่ร่างกายและการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ของเด็กกำลังพัฒนา ต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมที่ดีและจังหวะที่สม่ำเสมอในการเติบโตอย่างมีสุขภาพที่ดี นอกจากนี้ พลังเจตจำนงในเด็กวัยนี้อาศัยอยู่ในระบบย่อยอาหาร (metabolic system) เป็นเส้นทางของพัฒนาการที่นำไปสู่การเติบโตและการประสบความสำเร็จในการลงมือกระทำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งปรากฏในระดับจิตใต้สำนึก (subconscious) คือ การกระทำแบบอัตโนมัติหรือปราศจากการคิด เนื่องด้วยสภาวะการตระหนักรู้ในเด็กปฐมวัยยังหลับไหล (sleeping stage of consciousness) เปรียบเสมือนฟองน้ำที่ซึมซับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเข้ามาในร่างกาย เด็กวัยนี้จึงเรียนรู้ผ่านการลงมือกระทำโดยอาศัยทุกช่องทางรับรู้ผ่านผัสสะในการเล่นและเลียนแบบสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ซึ่งส่งผลต่ออวัยวะต่าง ๆ ทั้งการก่อรูปของร่างกาย อารมณ์ความรู้สึก และบุคลิกภาพ (Attfield, 2021; Spitalny, 2012)

นอกจากนี้ Montessori แพทย์หญิงชาวอิตาลี ผู้ซึ่งริเริ่มการศึกษาแบบมอนเตสซอรี กล่าวถึงการพัฒนาเจตจำนงในเด็กปฐมวัย โดยให้ความสำคัญกับ “มือ” ว่า เปรียบเสมือนครูของเด็กวัยนี้ มือของเด็กเชื่อมโยงกับสมอง เซลล์ประสาทของเด็กสามารถพัฒนาได้ตามลำดับขั้นโดยมิต้องใช้มือ แต่ถ้าเด็กได้รับการพัฒนาผ่านมือระดับเซลล์ประสาทจะสูงขึ้น และเด็กจะมีคุณลักษณะเด่นที่เป็นจุดแข็งมากขึ้น เด็กจึงต้องได้รับโอกาสในการใช้ร่างกายและมือในการเคลื่อนไหว จัดกระทำกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว มิเช่นนั้น เด็กจะพัฒนาความรู้สึกถึงความไร้ความสามารถ ขาดความริเริ่มกระทำสิ่งใหม่ ฉะฉาน และไม่ร่าเริง (Ludick, 2013) ทั้งนี้ Montessori ได้รับอิทธิพลจากงานของ Frobel ที่ให้ความสำคัญกับอิสระของเด็กในการเล่น โดยพัฒนาอุปกรณ์ทางการศึกษา (didactic materials) กระตุ้นการใช้มือและประสาทสัมผัสต่าง ๆ ในการสำรวจ เน้นให้เด็กสำรวจ

สืบค้นจากการชี้นำตนเอง (self-directed inquiry) นำไปสู่สมาธิและความมุ่งมั่นตั้งใจ (Standing, 1957 as cited in Sutton, 2011)

บทบาทของผู้ใหญ่ในการส่งเสริมเจตจำนงในเด็กปฐมวัย

เจตจำนงในเด็กจะได้รับการพัฒนาเมื่อเด็กได้ลงมือกระทำสิ่งต่าง ๆ อย่างตั้งใจ ใส่ใจ และเต็มไปด้วยความรัก หากปราศจากความรักในงานที่ทำ เจตจำนงย่อมไม่เกิดขึ้น หน้าที่ของผู้ใหญ่ คือ การสนับสนุนให้เด็กเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง สร้างสถานการณ์ให้เด็กได้พัฒนาความสามารถของตนเองและเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ด้วยตนเอง พัฒนาความสามารถในการยอมรับทั้งต่อตนเองและผู้อื่น หากเด็กปฐมวัยขาดโอกาสในการทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง จะทำให้สำนึกรับรู้ตัวตน ความมั่นใจในตนเอง และการเห็นคุณค่าในตนเองขาดหายไป (Ludick, 2013) สอดคล้องกับที่ Steiner (1996 อ้างถึงใน Attfield, 2021) ได้กล่าวว่า เด็กวัย 3 - 7 ปี เรียนรู้ผ่านการเลียนแบบและการเล่น ซึ่งจะนำไปสู่ทักษะพื้นฐานต่าง ๆ ได้แก่ สมาธิ ความจำ ความอดทน ความสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง และมุมมองที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กผ่านการลงมือกระทำ

เมื่อผู้ใหญ่กระทำกรงานของตนอย่างมุ่งมั่นตั้งใจและเชื่อเชิญให้เด็กเข้าร่วม เสมือนเจตจำนงของการเลียนแบบ (imitation) ของเด็กได้รับการเชื่อเชิญ เด็กจะเข้าไปร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ ทั้งเนื้อที่ตัว ดังนั้นผู้ใหญ่จำเป็นต้องใส่ใจอย่างเต็มที่กับสิ่งที่เด็กกำลังกระทำ เปิดประสาทรับรู้ สังเกตเด็กอย่างตั้งใจ (Ludick, 2013) เนื่องจากการเรียนรู้ทุกอย่างของเด็กเกิดขึ้นจากเจตจำนง และเจตจำนงเชื่อมต่อกับกิจกรรมทางกาย ผ่านประสาทสัมผัสช่องทางต่าง ๆ โดยปราศจากการใช้ความคิดหรือความเข้าใจ ดังนั้นเมื่อผู้ใหญ่ทำงานผ่านเจตจำนงด้วยความรัก ความเพลิดเพลิน ความกระตือรือร้น เด็กก็จะซึมซับคุณภาพเช่นเดียวกันเข้าไปในตัว

ดังนั้น ผู้ใหญ่จึงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนพัฒนาการและการเติบโตของเด็กให้มีสุขภาพในทุกมิติทั้งกาย จิต สังคม และปัญญา โดยตระหนักรู้ถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กจะซึมซับเข้าไป ผู้ใหญ่ต้องคัดสรรสิ่งแวดล้อมที่ดีและจัดจังหวะที่สม่ำเสมอและเหมาะสมกับเด็กอย่างสอดคล้องกับวัย เนื่องจากเด็กวัยนี้รับรู้และซึมซับทั้งอารมณ์ ความรู้สึกและความคิดของผู้ใหญ่ในฐานะสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว (Spitalny, 2012) เพื่อเป็นรากฐานของการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีเจตจำนงอันแข็งแกร่งและดีงามในอนาคต

ลูสพาร์ตส์: สื่อปลายเปิดส่งเสริมการเล่น

Early Childhood Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University (2021) จัดทำ

คู่มือ “สื่อ เล่น สร้าง” เพื่อพัฒนาการคิดของเด็กปฐมวัย นำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการคิดเชิงสร้างสรรค์ ทักษะสังคม และความจดจ่อ แก่เด็กปฐมวัยผ่านการเล่นแบบชี้แนะ ภายใต้การสนับสนุนจากครูและผู้ปกครอง ในการจัดลูสพาร์ตส์ในร่มและกลางแจ้งให้เด็กได้เล่นอิสระเป็นเวลาไม่ต่ำกว่าหนึ่งชั่วโมง ปัจจุบันลูสพาร์ตส์ (loose parts) ยังไม่มีคำเรียกในภาษาไทย แต่หมายถึง วัสดุหรือสิ่งของที่หาได้รอบตัวในชีวิตประจำวัน ที่เด็กสามารถนำมาใช้ประกอบการเล่นอย่างไร้ขีดจำกัด ไม่ว่าจะเป็นการหยิบ ส่องดู ถีบ เคลื่อนย้าย ต่อ ประกอบ ถอดออก แยกส่วน หรือออกแบบใหม่ โดย Casey and Robertson (2019) แบ่งประเภทลูสพาร์ตส์ออกเป็น 7 ประเภท ได้แก่ วัสดุธรรมชาติ วัสดุที่ทำจากไม้ พลาสติก โลหะ เซรามิก/ แก้ว ผ้า/ ริบบิ้น และบรรจุภัณฑ์

ภาพที่ 1 วัสดุลูสพาร์ตส์ในกล่องลูสพาร์ตส์คิตส์

Daly & Beloglovsky (2015) กล่าวว่า ลูสพาร์ตส์เป็นสื่อปลายเปิด ทำมาจากวัสดุที่หลากหลาย ได้แก่ ไม้ เหล็ก พลาสติก แก้ว กระดาษ เมื่อนำมาใช้ในห้องเรียนควรคำนึงถึงการจัดวางที่สวยงาม เข้าถึงได้ง่าย และเชื้อเชิญให้เด็กเข้าไปสำรวจ แนวทางในการจัดวางลูสพาร์ตส์ สรุปได้ดังนี้

1) จัดเรียงเป็นหมวดหมู่ตามองค์ประกอบศิลปะ ได้แก่ สี รูปร่าง ขนาด ผิวสัมผัส รูปแบบ คำนึงถึงศิลปะในการจัดวาง เช่น จัดวางไล่ตามโทนสี สีตรงข้าม สีคู่ที่สอง การจัดวางให้มีลักษณะของผิวสัมผัสที่แตกต่างกัน กระตุ้นให้เด็กเข้ามาหยิบ จับ

สัมผัส ปริมาณไม่มากหรือน้อยเกินไป ด้วยจำนวนที่สร้างความน่าสนใจให้เด็กเข้าไปเล่น คือ จำนวนที่

2) จัดลูสพาร์ตส์ให้สอดคล้องกับพื้นที่เล่น เช่น ในร่ม กลางแจ้ง บนโต๊ะ โดยจัดประเภทบรรจุลงในภาชนะใส หรือเด็กมองเห็นชัดเจน อาจจัดวางในตะกร้า กล่อง ลัง ให้สอดคล้องกับปริมาณและขนาดของลูสพาร์ตส์ นอกจากนี้ ควรจัดวางในพื้นที่ต่าง ๆ อย่างเป็นระเบียบเพื่อเพิ่มโอกาสให้เด็กเข้าไปเล่นตามความสนใจ ทั้งนี้ไม่ควรเปลี่ยนแปลงบ่อยเกินไป เนื่องจากเด็กต้องการเวลาในการทำ ความคุ้นเคยและทำความรู้จักกับสื่อ

3) จัดวางลูสพารตส์ในพื้นที่ที่เด็กสามารถมองเห็น อยู่ในระดับสายตา และเข้าไปหยิบได้สะดวก เช่น ใส่ไว้ในตะกร้าบนพื้น จัดวางในชั้นที่เด็กหยิบได้สะดวก วางชั้นเล็กไว้หน้าชั้นใหญ่ ให้เวลาเด็กในการสำรวจ ทำความคุ้นเคยกับสื่อ และอนุญาตให้เคลื่อนย้ายได้อย่างอิสระ

4) จัดลูสพารตส์ให้มีปริมาณของสื่อหรือวัสดุที่มากพอเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเล่นที่ซับซ้อนมากขึ้น เช่น ท่อนไม้ จำนวน 30 ชิ้น ย่อมสร้างสรรค์การเล่นได้ดีกว่าท่อนไม้ จำนวน 3 ชิ้น

5) จัดพื้นที่ในการเล่น โดยใช้พรม ผ้ายกรอบรูป ภาต หรือกระดาษ เป็นตัวกำหนดขอบเขตในการเล่น โดยให้ขนาดของพื้นที่เล่นมีความเหมาะสม หลีกเลี่ยงการจัดวางสื่อหรือภาชนะที่มากจนเกินไป ใช้กล่อง หรือตะกร้า เป็นฐานที่สร้างระดับความสูง ทำให้การเล่นมีความน่าสนใจมากขึ้น โดยใช้โต๊ะไฟ หรือใช้กระจกเพื่อสร้างให้เกิดมิติ

ผู้ใหญ่และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลต่อการเล่นของเด็ก ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ ครู ชุมชน สังคม รวมถึงวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต

ของผู้คน เมื่อเด็กได้เล่นกับลูสพารตส์ไม่ว่าจะเป็นวัสดุจากธรรมชาติ หรือวัสดุสังเคราะห์ที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งวัสดุที่เด็กคุ้นเคย เช่น เชือก กิ่งไม้ ก้อนหิน ฝาขวดน้ำ ฯลฯ และวัสดุที่เด็กไม่คุ้นเคยหรือไม่รู้จัก เช่น ลูกสน ลูกสะบ้า ปอมปอม ถ้วยตะไล เด็กจะแสดงออกถึงพฤติกรรมการเล่นในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ การเล่นเชิงสำรวจ (exploration) เช่น หยิบ ยก เคลื่อนย้าย จัดหมวดหมู่ เพื่อทำความรู้จักกับวัสดุ การเล่นกับวัตถุตามหน้าที่การใช้งาน (functional play) เช่น เดินทรงตัวบนแผ่นกระดาษ กระโดดข้ามท่อนไม้ นำเชือกมามัด กิ่งไม้ หยิบของชิ้นเล็ก ๆ ใส่ตะกร้า การเล่นบทบาทสมมติ (dramatic play) ซึ่งเป็นการเล่นร่วมกับการเล่นกับวัตถุตามหน้าที่ใช้งาน เช่น นำกิ่งไม้มาวางรวมกันจินตนาการว่าเป็นกองไฟ แล้วพยายามไม่เดินเข้าไปใกล้กองไฟเพราะมันร้อน อิมในการเล่นบทบาทสมมติ ได้แก่ ครอบครัว พ่อ แม่ ลูก หรือเล่นตามบทในนิทานที่คุ้นเคย เด็กที่อายุ 4 หรือ 5 ปี จะเริ่มเล่นโดยมีการตั้งวัตถุประสงค์ในการเล่น เริ่มเล่นด้วยกันเป็นกลุ่ม แบ่งบทบาทกัน ผลัดกันเล่น มีผู้นำ ผู้ตาม เล่นแบบร่วมมือกัน

ภาพที่ 2 ลูสพารตส์กลางแจ้ง

นอกจากนี้ พฤติกรรมกล้าเสี่ยง (risk-taking behaviors) ปรากฏให้เห็นบ่อยมากในการเล่นลูสพารตส์กลางแจ้ง เนื่องจากเป็นวัสดุชิ้นใหญ่ มีความท้าทายทางกายภาพ เช่น ท่อนไม้ขนาดใหญ่ ที่เด็กต้องคาดคะเน

ระยะเวลา ให้สามารถกระโดดข้ามได้ สถานการณ์ที่มีความท้าทายเช่นนี้กระตุ้นให้เด็กได้จัดการกับความเสี่งด้วยตนเอง พัฒนาความมั่นใจในตนเอง ทักษะการกำกับตนเอง รวมทั้งการแก้ปัญหา นำไปสู่การพัฒนา

ความสามารถในการประเมินความสามารถของตนเองในการรับมือกับความเครียด (Flannigan & Dietze, 2017)

ผู้ใหญ่ในฐานะผู้สนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กสามารถจัดพื้นที่ทั้งภายในและภายนอกอาคารที่เต็มไปด้วยลู่สพารตส์ประเภทต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นความสนใจ เชื่อเชิญให้เด็กได้สัมผัส จับต้อง ทดลอง ค้นหา และสร้างสรรค์ต่อยอดตามจินตนาการ เพื่อที่เด็กจะได้พัฒนาคุณภาพภายในที่เป็นจุดแข็ง ไม่ว่าจะมีความมั่นคงภายใน ความวางใจต่อโลก อิศรภาพ ตลอดจนความมั่นใจ ความอบอุ่นใจ และความสามารถในการกำกับตนเอง

ลูสพารตส์สื่อประกอบการเล่นพัฒนาผัสสะในเด็กปฐมวัย

ผัสสะหรือประสาทสัมผัส เป็นประตูทางกายภาพในการเปิดรับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เข้ามาประมวลเป็นความคิด อารมณ์ ความรู้สึกภายใน เด็กใช้ผัสสะต่าง ๆ สัมผัสสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว มิใช่เพียงการรับรู้ผ่านตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนังเท่านั้น หากการได้เล่นโดยใช้ทุกส่วนของร่างกายในการตอบสนองต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ทำให้เด็กเข้าใจร่างกายตนเองและโลกรอบตัว เด็กได้รับรู้ถึงขอบเขตของตัวตนผ่านการสัมผัส รับรู้ถึงการเคลื่อนไหวของส่วนต่าง ๆ ของร่างกายและความสมดุลผ่านการวิ่ง เดิน ปีนป่าย หยิบจับ รวมไปถึงรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นภายในของร่างกาย (interoception) เช่น ความเหนื่อย ความหิว ความสบาย

การประมวลผลประสาทสัมผัส (sensory processing) เป็นความสามารถของสมองในการรับรู้สิ่งเร้าจากภายนอกที่เข้ามากระทบกับผัสสะแต่ละช่องทาง ประมวลผลเป็นรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส อารมณ์ความรู้สึก ความคิด ของโลกรอบตัวและตำแหน่งที่เราอยู่ การรับรู้และประมวลผลที่สมบูรณ์ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในตัวเอง รู้ว่าเราเป็นใคร อยู่ที่ไหน และเกิดอะไรขึ้นรอบ ๆ ตัว นำไปสู่การตอบสนองและพฤติกรรมที่เหมาะสมกับสถานการณ์ (Biel, et al., 2009)

เด็กปฐมวัยจำเป็นต้องได้ใช้ร่างกาย เคลื่อนไหว ใช้มือหยิบจับ ทำงาน เพื่อให้การประสานสัมพันธ์ของอวัยวะและการประมวลผลประสาทสัมผัสรับรู้ เชื่อมต่อและแข็งแรง โดยเฉพาะการได้ใช้ผัสสะระดับล่างทั้งสี่ ได้แก่ การรับรู้ทางการสัมผัส การรับรู้ชีวิต การรับรู้ทางการเคลื่อนไหว และการรับรู้ความสมดุล จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาในปฐมวัยเนื่องจากเป็นประสบการณ์ที่นำไปสู่การเข้าใจร่างกายของตนเองซึ่งเป็นพื้นฐานของทักษะทางวิชาการในระดับที่สูงขึ้น ได้แก่ สมาธิ ความจำ การกำกับตนเอง รวมถึงความสามารถในการเข้าใจและสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น อย่างไรก็ตาม ปัญหาการเรียนรู้ของเด็กในปัจจุบันมาจากความไม่สมบูรณ์ในการประมวลผลการรับรู้ผ่านผัสสะ (Attfield, 2021) นำไปสู่อาการขาดสมาธิจดจ่อ ไม่สามารถนั่งนิ่ง ๆ ได้นาน ไม่สามารถใช้ร่างกายได้อย่างประสานสัมพันธ์กัน ดังนั้น เด็กปฐมวัยจำเป็นต้องได้ใช้ร่างกายเคลื่อนไหวในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลต่อพัฒนาการของสมองและทำให้การประมวลผลการรับรู้สิ่งเร้าต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบกับการรับรู้ทางกายทำงานได้อย่างสมบูรณ์ (Blythe, 2005)

การพัฒนาเจตจำนงในเด็กปฐมวัยให้มุ่งไปในทิศทางที่ถูกต้องและดีงาม ต้องเกิดขึ้นจากการที่เด็กได้ใช้มือกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองภายใต้บรรยากาศที่นำไปสู่ความมั่นคงภายใน ความไว้วางใจ อิศรภาพ และการรับรู้การมีตัวตนอย่างสมดุล โดยผู้ใหญ่จัดเตรียมสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ให้เด็กเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับวัสดุ อุปกรณ์ ประสบการณ์ รวมทั้งการมีสัมพันธ์ภาพที่ดี (Ludick, 2013)

บทบาทผู้ใหญ่ในการส่งเสริมเจตจำนงในเด็กด้วยสื่อลูสพารตส์ สรุปรูปได้ดังนี้

1. การเป็นตัวแบบที่ดี ผู้ใหญ่นับบทบาทของการกระทำและความรู้สึกนึกคิดของตน การไตร่ตรองตนเองเป็นประจำนำไปสู่การตระหนักรู้ในตนเองในฐานะผู้ใหญ่ที่ต้องมีสติและความตระหนักรู้ต่อสิ่งต่าง ๆ และการกระทำของตน สิ่งนี้เองที่เชื่อเชิญให้เด็กเข้าร่วม

กิจกรรม ทำตาม และซึมซับตัวตนของผู้ใหญ่ ทั้งการกระทำ ความคิด และความรู้สึก เข้าไปในเนื้อตัวของเด็กจากพลังของการเลียนแบบ ซึ่งเป็นเครื่องมือเรียนรู้สำคัญของเด็กวัยนี้ ผู้ใหญ่ต้องมีความเชื่อมั่นว่า การเล่นเป็นการเรียนรู้ที่สำคัญของเด็กวัยนี้ เป็นเครื่องมือสร้างความรู้ความเข้าใจต่อโลกรอบตัวของเด็ก

2. การจัดหาและดูแลสิ่งแวดล้อมให้สะอาดและสวยงาม ผู้ใหญ่ต้องใส่ใจต่อการจัดหาจัดวาง และดูแลสิ่งแวดล้อมในห้องเรียน ในบ้าน ให้มีความปลอดภัย เปิดโอกาสให้เด็กได้สัมผัสสิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระ คำนึงถึงสุนทรียภาพ ความงดงาม สบายตา สบายใจ ที่จะเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็โนโทสนีห้องที่ให้ความอบอุ่น แสงธรรมชาติที่เหมาะสม ปราศจากเสียงดังหรือเสียงรบกวน สร้างบรรยากาศแห่งความสงบในใจแก่เด็ก สิ่งนี้พัฒนาผัสสะรับรู้ทางการสัมผัสให้แก่เด็ก นอกจากนี้ ผู้ใหญ่ต้องจัดพื้นที่ทั้งภายในและภายนอกห้อง รวมทั้งใช้เวลาแก่เด็กอย่างน้อย 60 นาที ในการเล่นกับสื่อลูสพารตส์ ซึ่งเตรียมไว้อย่างหลากหลาย ในภาชนะที่สะอาดสวยงาม เป็นหมวดหมู่

3. การสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นใจ ผู้ใหญ่มอบความรัก ความเมตตา การสัมผัส โอบกอด นำไปสู่ความอบอุ่นทั้งกายและจิตใจ และส่งเสริมผัสสะรับรู้ทางการสัมผัสให้แก่เด็ก เข้าไปร่วมเล่นกับเด็กโดยให้เด็กเป็นผู้นำการเล่น ผู้ใหญ่สังเกตหรือเล่นด้วยตามบทบาทที่เด็กเป็นผู้ริเริ่ม

4. การจัดตารางเวลาให้มีแบบแผนและสม่ำเสมอ ผู้ใหญ่ควรจัดตารางเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมและกิจวัตรประจำวันให้เสมือนลมหายใจเข้าและออก กิจกรรมผ่อนคลายสลับกิจกรรมตื่นตัว มีจังหวะแบบแผนที่มีสม่ำเสมอคงที่ในแต่ละวัน ซึ่งช่วยพัฒนาผัสสะรับรู้ชีวิตให้แก่เด็ก โดยเฉพาะตารางเวลาในการเล่นที่มีความสม่ำเสมอในแต่ละวัน ช่วงเวลาในการเล่นไม่ควรสั้นกว่า 30 นาที หรือยาวนานเกิน 3 ชั่วโมง การกำหนดเวลาที่เหมาะสมในการเล่น

จะทำให้เด็กพัฒนาวินัยในตนเอง และความรับผิดชอบ ที่สำคัญคือ ต้องให้เด็กเรียนรู้การจัดเก็บของเล่นให้เข้าที่ด้วยตนเองทุกครั้ง

5. การให้เด็กได้เล่นอิสระ ผู้ใหญ่ควรตระหนักและให้ความสำคัญกับการเล่นว่า เป็นวิถีทางในการที่เด็กทำความเข้าใจโลกรอบตัว โดยปราศจากการถูกควบคุมหรือกำหนดโดยผู้ใหญ่ เป็นช่วงเวลาของเด็กที่มีอิสระในการคิด รู้สึก และแสดงออกผ่านจินตนาการและการเล่น (Attfield, 2021) อย่างไรก็ตาม ผู้ใหญ่สามารถเข้าไปร่วมเล่นกับเด็กในฐานะผู้อำนวยความสะดวกภายใต้บทบาทของการเล่นแบบชี้แนะ เพื่อต่อยอดการเรียนรู้ให้แก่เด็กผ่านการตั้งคำถามปลายเปิดขณะเด็กเล่นในจังหวะที่เหมาะสมได้

บทสรุป

ปฐมวัย คือ ช่วงเวลาที่สำคัญ เป็นเวลาแห่งการพัฒนาความงอกงามในทุก ๆ ด้าน สิ่งแวดล้อมรอบตัวและปฏิสัมพันธ์ล้วนมีอิทธิพลต่อเด็กทั้งสิ้น ดังนั้น การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กจึงมีความสำคัญอย่างมาก เด็กควรได้เล่นอิสระภายใต้สายตาของผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นครูหรือผู้ปกครอง เพื่อหลีกเลี่ยงการติดหน้าจอของเด็กด้วยการกำหนดเวลาหน้าจอ หรือเลี่ยงการเปิดจอให้เด็กดู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กเล็ก อายุ 2-4 ปี ซึ่งไม่ควรอยู่หน้าจอเกินหนึ่งชั่วโมงต่อวัน (Topothai et al. 2022) โดยผู้ใหญ่ต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับธรรมชาติและวัยของเด็ก เพื่อให้เด็กได้ใช้ผัสสะในการเรียนรู้โลกรอบตัว ได้พัฒนาเจตจำนงผ่านการลงมือกระทำและการเล่นอย่างตั้งใจ ใส่ใจ และเต็มไปด้วยความรัก

ลูสพารตส์ คือ สื่อจากสิ่งของรอบตัวที่พบเห็นและสามารถหาได้ในชีวิตประจำวัน ที่มีคุณค่าต่อการเรียนรู้และเปิดประสบการณ์ของเด็กในมิติต่าง ๆ เป็นสื่อปลายเปิดที่กระตุ้นทั้งความคิด จินตนาการ และการแสดงออกของความคิด อารมณ์ ความรู้สึก การรับรู้ต่าง ๆ ที่อยู่ภายในตัวเด็กได้เป็นอย่างดี การที่ผู้ใหญ่จัดสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยสื่อลูสพารตส์

ทั้งในร่มและกลางแจ้ง และเปิดโอกาสให้เด็กได้เข้าไปเล่นอิสระวันละไม่ต่ำกว่าหนึ่งชั่วโมง ช่วยพัฒนาเจตจำนงของเด็กปฐมวัย โดยมีผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างในการร่วมเล่นกับเด็กหรือทำกิจกรรมของตนเองอยู่ใกล้ ๆ เพื่อให้เด็กซึมซับเจตจำนงของการลงมือกระทำของผู้ใหญ่ที่กำลังตั้งใจทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดด้วยความมุ่งมั่น และความรักในสิ่งที่ทำ ช่วยสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นใจ ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกวางใจต่อสิ่งแวดล้อม และพร้อมเปิดผัสสะในการรับรู้และทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว

การให้เด็กเล่นลูสพาร์ตส์กลางแจ้งที่มีขนาดใหญ่ช่วยส่งเสริมความสามารถในการจัดการกับความเสียง และพฤติกรรมกล้าเสียงแก่เด็ก นำไปสู่ความมั่นใจในตนเอง การกำกับตนเอง รวมทั้งความสามารถในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ด้วยขนาดและน้ำหนักของสื่อลูสพาร์ตส์กลางแจ้งที่เด็กไม่สามารถจัดการได้โดยลำพัง ยังช่วยส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมแก่เด็ก ได้แก่ การร่วมมือร่วมพลัง การให้ความร่วมมือ และการทำงานเป็นทีม การพัฒนาเจตจำนงของเด็กปฐมวัยผ่านการเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นกับลูสพาร์ตส์จึงเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับธรรมชาติและพัฒนาการตามวัย รวมถึงสอดคล้องกับคุณลักษณะเด็กในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสาร และการร่วมมือร่วมพลัง ซึ่งนับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของพลเมืองที่มีคุณภาพและมีสุขภาวะในอนาคต

References

- Attfield, K. (2021). The young child's journey of "the will": A synthesis of child-centered and inclusive principles in international Waldorf early childhood education. *Journal of Early Childhood Research, 20*(2), 159-171. <https://doi.org/10.1177/1476718X211051184>
- Biel, L., Peske, N., & Grandin, T. (2009). *Raising a sensory smart child: The definitive handbook for helping your child with sensory processing issues, revised and updated edition*. London: Penguin Books.
- Blythe, S. G. (2005). *The well balance child*. Hawthorn.
- Casey, T., & Robertson, J. (2019). *Loose parts play: A toolkit*. Inspiring Scotland.
- Daly, L., & Beloglovsky, M. (2015). Introducing loose parts to preschooler. *Teaching Young Children, 9*(1), 18-20.
- Early Childhood Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University. (2021). *Manual book of Loose parts play to promote creative thinking in young children*. Goodhead Printing & Packaging Group. [in Thai]
- Flannigan, C., & Dietze, B. (2017). Children, outdoor play, and loose parts. *Journal of Children Studies, 42*(4), 53-60. <https://doi.org/10.18357/jcs.v42i4.18103>
- Gottfried, A. E. (1983). Intrinsic motivation in young children. *Young Children, 39*(1), 64-73. <https://www.jstor.org/stable/pdf/42658350.pdf>
- Joshi, A., & Hinkley, T. (2021, August 4). *Too much time on screens? Screen time effects and guidelines for children and young people*. <https://aifs.gov.au/cfca/2021/08/05/too-much-time-screens-screen-time-effects-and-guidelines-children-and-young-people>

- Khan, S. [Khan Academy]. (2020, May 7). *Angela Duckworth talks about helping children develop grit and resilience* (Video). YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=Uz_oMfsPWsU
- Khayankij, S. & Chinsangthip, S. (2022). *Factors affecting children's resilience and happiness during COVID-19 pandemic in Thailand*. https://www.childresearch.net/projects/pdf/crna_2022_02.pdf
- Ludick, P. (2013). The work of the hand. *North American Montessori Teachers' Association, 38*(2), 89. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1077210.pdf>
- Nakchuen, P., & Khayankij, S. (2021). Parents' roles in promoting play for preschoolers in Bangkok. *An Online Journal of Education, 16*(2), Article OJED 1602006. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/OJED/article/download/248250/168514> [in Thai]
- Office of the National economic and Social Development Council. (2019). *Master plan under national strategy Issue 11: Human Capability for all age of life*. Office of the Prime Minister. [in Thai]
- Panosot, P. (2002). *Learning of Thai early childhood children in Waldorf Education*. <http://www.bks.ac.th/lms/ebook/pdf/4306005/pdf.pdf> [in Thai]
- Spitalny, S. (2012). *Connecting with young children: Educating the Will*. Chamakanda.
- Sutton, M. J. (2011). In the hand and mind: The intersection of loose parts and imagination in evocative settings for young children. *Children, Youth and Environments, 21*(2), 408-424. https://www.jstor.org/stable/10.7721/childyoutenvi.21.2.0408#metadata_info_tab_contents
- Topothai, T., Suphanchaimat, R., Topothai, C., Tangcharoensathien, V., Cetthakridul, N., & Waleewong, O. (2022). Self-reported parental interactions through play with young children in Thailand: An analysis of the 2019 Multiple Indicator Cluster Survey (MICS). *International Journal of Environment Research and Public Health, 19*(6), 3418. <https://doi.org/10.3390/ijerph19063418>.